

HARP
SANAT

ADIM ADIM BÜYÜK TAARRUZ

Osman Kutlu

Harp Sanat©

www.harpsanat.com

harpsanat@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

İşletme Koordinatörü: Muhammed Yurt

Yayın Yönetmeni: Murat Şerefoglu

Son Okuma: Murat Şerefoglu

Editör: Göktürk Seyhun

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Efe Bozkurt

1. Basım, İstanbul, Haziran 2025

ISBN: 978-625-9940-34-2

Tilki Kitap Matbaa / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

Harp Sanat Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir.

**ADIM ADIM
BÜYÜK TAARRUZ**

Osman Kutlu

İÇİNDEKİLER

Harp Sanat Yayınevinin Yayın Esasları	7
BİRİNCİ KİTAP	9
Afyonkarahisar-Altıntaş-Dumlupınar	9
Büyük Meydan Muharebesi.....	9
ÖN SÖZ	11
1. Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi	15
2. Mustafa Kemal Atatürk.....	17
3. Neden Ankara?	22
4. Direksiyon Binası	26
5. Büyük Taarruzun Önemi.....	28
6. Sakarya Meydan Savaşı.....	32
7. SAD Planı ve Taarruz Hazırlıkları	35
8. Büyük Taarruz İstihbarat Faaliyetleri	41
a. Gizli Teşkilatlar	41
b. Gizli Ajanlar	42
c. Topyekûn İstihbarat.....	44
d. Aldatma ve İstihbarata Karşı Koyma.....	47
9. Büyük Taarruzdan Önce Havacılık Faaliyetleri	57
10. Taarruz Kararı ve Emri.....	63
11. Birlik Komutanları ve Taarruz Planı Hakkındaki Düşünceleri.....	68
12. Büyük Taarruz Öncesi Silah ve Teçhizat Durumu	72
13. 25 Ağustos 1922.....	73
15. 27 Ağustos 1922 Pazar	101
16. 28 Ağustos 1922 Pazartesi.....	133
17. 29 Ağustos 1922 Salı	140
18. 30 Ağustos 1922 Çarşamba (En Uzun Gün)	147
19. 31 Ağustos 1922 Perşembe	177
20. Birinci Kitabın Son Sözü.....	201

İKİNCİ KİTAP	203
21. 30 Ağustos 1922 Çarşamba	205
22. 31 Ağustos 1922 Perşembe Takip Harekâtı.....	211
23. 1 Eylül 1922 Cuma	223
24. 2 Eylül 1922 Cumartesi	231
25. 3 Eylül 1922 Pazar.....	241
26. 4 Eylül 1922 Pazartesi	259
27. 5 Eylül 1922 Salı.....	268
28. 7 Eylül 1922 Perşembe.....	327
29. 8 Eylül 1922 Cuma	330
30. 9 Eylül 1922 Cumartesi	351
31. Sonsöz	381
EKLER.....	383
HARİTALAR.....	383

HARP SANAT YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Harp Sanat Yayınevi, şanlı Silahlı Kuvvetlerimizde yıllarca görev yapmış olan emekli bir subay tarafından ülkemizdeki askerî tarih çalışmalarına katkı sağlamak için 2021 yılında kurulmuştur. Bilimin ışığını rehber edinen Yayınevimiz, Atatürkçü bir çizgide, bağımsız yayıncılık faaliyetlerinde bulunmayı temel ilke edinmiştir. Yayınevimiz, yayımlayacağı nitelikli eserlerle ülkemizde askerî tarih alanında hissedilen eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere toplumların tarihi incelendiğinde askerlikle ilgili hususların siyasi, sosyal ve kültürel alanlara doğrudan veya dolaylı etkilerinden söz edildiği görülmektedir. Bu etkilerin tespit ve değerlendirmesinin, günümüze ve hatta geleceğe bakan yönlerinin ortaya konulmasının fert ve devlet ölçөгündeki gelişime önemli katkılar sağlayacağı üzerinde durulmaktadır.

Sosyal bilimlerde askerî konulara ağırlık veren çalışmalar, Birinci Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmaya başlamıştır. Zamanla genel tarih araştırmaları içinde kendine özgü bir anlayışa dönüşerek askerî tarih adı altında toplanan bu alandaki çalışmalar, Batı'da XXI. yüzyılda büyük bir hız kazanmışsa da Türkçe literatürde ne yazık ki henüz arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır.

Karakter ve kültür kodlarımızda var olan askerliğe ve ona dair çalışmalara ivme kazandırılarak bu alandaki eksikliğin nitelikli eserlerle giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi hâlde bu boşluğun akademik olmayan, ideolojik birtakım amaçlarla, bilgi ve belgeye dayanmayan yorumlarla ve popülist eserlerle doldurulması başka sorunları da beraberinde getirecek, ortak tarih bilincinin oluşumuna zarar verebilecektir.

Yayınevi olarak bu bilinçle, imkânlarımız nispetinde faydalı çalışmalar ortaya koymayı arzu ediyoruz. Bu alandaki akademisyen ve yazarlarla koordineli çalışmalar yürüterek akademik, tarafsız ve güvenilir kaynaklardan oluşan yerli ve yabancı nitelikli eserlerle okuru buluşturmak istiyoruz. Kuramsal kaynaklardan edebî eserlere kadar geniş bir yelpazede yapacağımız yayınlarla, askerliği meslek olarak benimseyenlerin yanında askerî tarihe ilgi duyan her-

kese hitap eden akademik ve edebî eserler ile başvuru koleksiyonu oluşturmaya çaba sarf edeceğiz.

Tarihin tozlu raflarında unutulmaya yüz tutmuş, sandıklarında kilitli kalan hatıraların, yazma eserlerin, baskısı tükenmiş kitapların; Yükseköğretim kurumlarında büyük emekler verilerek hazırlandıktan sonra atıl kalan değerli çalışmaların gün yüzüne çıkarılması için atacağımız adımlarla, bu türdeki yayınların ve disiplinler arası müşterek akademik çalışmaların artmasında teşvik edici bir rol üstlenmek istiyoruz.

Askerlik mesleğinin ilgi sahası içinde önemli bir yer tutan yönetim, liderlik, strateji ve organizasyon konularıyla yeni modellere ilham verecek çalışmaları okurla buluşturmayı da hedefliyoruz.

Askerî geleneklerin oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi amacıyla özellikle tarihe mal olmuş komutan ve stratejistlerin düşünce ve tecrübelerinin sonraki nesillere aktarılmasına hizmet edecek biyografi ve hatıratlarının yanında tenkit ve kritiklerini yayınlamayı amaçlıyoruz.

Harp tarihinin konuları dışında kalan ancak yazarı veya işlediği konu itibarıyla daha çok sosyal tarihin ve edebiyatın alanına giren eserlerin yayınlanmasının da önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Her safhasını akademik bir titizlikle takip edeceğimiz, editörlük çalışmalarına önem vereceğimiz yayınlarımızda Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edeceğiz.

Faydalı olabilmek niyet ve gayretiyle...

BİRİNCİ KİTAP

Afyonkarahisar-Altıntaş-Dumlupınar
Büyük Meydan Muharebesi

ÖN SÖZ

Dünyanın her yerinde, devletler, toplumlar, tarihlerine özellikle kuruluş tarihlerine karşı oldukça önemli çalışmalar yaparlar. Okullardaki eğitimlerden tutun da belgelerin tasnifine kadar özel bir hassasiyet gösterirler. Fransa'da 1789 İhtilali ve Döğol, İngiltere'de Kral Arthur, Amerika'da İç Savaş ve Washington. Hatta Avustralyalılar Çanakale Savaşı'nı kendileri için bir başlangıç, sıfır noktası kabul ederler.

Ülkemizde ise bunlardan çok daha farklı ve sadece bizim için değil bütün dünya için çok önemli, çok değerli bir mücadele söz konusudur. Türk Kurtuluş Savaşı sadece ülkemizin işgallerden kurtuluşunu, özgürlük ve bağımsızlığına kavuşmasını simgelemez, aynı zamanda bütün dünyadaki sömürülen toplumlar, ülkeler için de bir simgedir.

Klasik bir bağımsızlık mücadelesinden ziyade, imkânsızın başarılması, hayallerin ötesine geçilmesi söz konusudur. Hindistan'ın bağımsızlığını sağlayan meşhur lideri Gandhi: "Mustafa Kemal İngilizleri yeninceye kadar ben Tanrı'nın İngiliz olduğunu sanırdım." demiştir.

Buna karşılık ülkemizde Kurtuluş Savaşı süreci, ne yazık ki gereği gibi araştırılmadığı gibi okullarda çoğu zaman kronolojik bir sıralama olarak anlatılır. Cumhuriyetin ilk yıllarında çok detaylı kitaplar özellikle hatıratlar yazılmıştır; ama şimdi o kitapların bile yeniden elden geçirilmesi gerekmektedir. Çünkü öncelikle kitabı bulamazsınız. Buldunuz diyelim okuyunca çok anlamazsınız, dili ağırdır, Arapça ve Farsça kelimeler çok fazladır içinde. Diğer taraftan, pek çok belge ve önemli detaylar yeni yazıya çevrilmeden kalmıştır. Belgelerin bir kısmı çevrilmiş olmasına rağmen o döneme ait yaklaşık iki milyon belge olduğundan ama daha çok ilgisizlikten dolayı çoğu çevrilmeden durmaktadır. Buna bir de araştırma yapmak yerine, hazır yazılmış olan kitaplardan kopyala/yapıştır derlemeler eklenince, zaten okuma ve araştırma konusunda zayıf olan toplum, bu konuda iyice tembelleşmiştir.

Günümüzde durum ne yazık ki bundan daha vahim ve sıkıntılı bir haldedir. Çünkü zaman içinde, gerek kişisel hırslar, çekememezlik ve kıskançlık gerekse siyasi hesaplar yüzünden, o günleri yaşayanların, yıllar sonra o günkü

gerçeklerin arasına sonraki hissiyatlarını katarak yazdıkları hatıratlar yüzünden birçok sorun ortaya çıkmıştır. Daha o günlerde yaşanan Yunan Generali Trikopis'in teslim alınması hususunun bile kişisel hırslar sebebiyle o günlerde kayıtlara yanlış geçirildiği düşünüldüğünde, ortaya çıkmış olan yanlışlar silsilesi tahminlerin çok üzerinde olacaktır.

Atatürk'ün hangi gün nerede olduğu konusunda bile öylesine büyük yanlışlar vardır ki neredeyse içinden çıkılmaz bir hâl söz konusudur. Olayların içine alakasız hikâyeler katılması mı istersiniz, başka bir yerde olan olayı alakasız bir yerin sahiplenmesi mi, şehitliklerin şehit mezarlarıyla alakasız yerlere yapılması mı, ne isterseniz var. Ve acı olan nokta, bu durumun çeşitli art niyetli kişi ve gruplar tarafından suistimal edilmesiyle oluşan bilgi kirliliği ve yanlış bilgilendirme. Yeni nesiller, temsili şehitliklere gitmekte, yanlışlarla dolu kitaplar okuyup, anlatılan hayalî olayları dinlemekte, gerçek şehitliklerden, oradaki şehitlerden ve olaylardan habersiz kalmaktadırlar.

İşte bu kargaşaya bir son vermek adına yaklaşık 10 yıldır süren araştırmalar ve yerinde tespitlerle "Büyük Taarruz Bisiklet Turu" adıyla bir organizasyon gerçekleştirdik. 8 yıldır devam eden bu organizasyon sürecinde, bu çalışmaların sonucunda ortaya çıkan olaylar, hikâyeler ve şehitliklere ait gerçeklerin daha geniş çevrelere ulaştırılacak şekilde derlenerek yazılmasının gereği anlaşılmıştır. Bu çalışmalarımız derlenmiş, elde edilen belgeler de eklenerek turistlere, rehberlere, araştırmacılara, meraklılara faydalı olabilmesi için rehber/araştırma kitabı olarak hazırlanmıştır.

Kitapta Büyük Taarruz ana çerçevede ele alınacak olup, gün gün, adım adım Kocatepe'den İzmir'e gidişin hikâyesi resmedilecektir. Ancak bu resimde klasik bir kronolojik akış olmayacaktır. Her adımda, mümkün olabilen ölçüde, o adımın geçmişinden o adıma gelişine kadarki süreç ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu durum bir açıdan tarihsel akışı bozacaksa da diğer açıdan oradaki olayı, durumu, kavramı ve yaklaşımı anlama konusunda etkili olacaktır. Çünkü bazı konuların, kavramların ve olayların detaylarında ayrı bir kitap yazmayı gerektirecek tarihsel bağlantılar vardır. Bu bağlantılarla ilgili başlangıçta veya sonda bilgi vermek, akışın tam olarak anlaşılmasına engel teşkil etmektedir. Özellikle 8 yıldır gerçekleştirmekte olduğumuz Büyük Taarruz Bisiklet Turu sırasında edindiğim tecrübe ve izlenimler de bu fikrimi doğrulamıştır.

Bu uygulamanın bir avantajı da taarruzun o gününde bulunulan yerin işgal sürecini de anlatma olanağı vermesidir. Böylece okuyucu, pek çok yerde

oradaki mücadelenin başlangıcı ve bitişini bir arada bulabilecektir. Bir anlamda her adımda hem işgal hem de kurtuluş günlerini bir bütün olarak görebilecektir. Son güne geldiğinde ise İzmir'i görecek. Belki neden "güzel" denildiğini daha iyi anlayabilir.

Diğer taraftan, bu kitabı eline alıp da kitaptaki noktalara fırsat buldukça gidecek olan okuyucu, o bölümü açıp oradaki geçmişi, sebepleri ve sonuçları itibarıyla görüp anlayabilecektir. Yani bir anlamda her bölüm, her konu biriyle bağlantılı olduğu gibi kendi içinde bağımsız da olacaktır.

Elbette hâlen eksikler olabilir ve olacaktır. Zaten bu rehber-kitap, Kurtuluş Savaşı'nın tamamını değil sadece 26 Ağustos günü Afyon/Kocatepe'den başlayıp 9 Eylül günü İzmir/Konak Meydanı'nda son bulan Büyük Taarruz kısmını kapsamaktadır. Esas itibarıyla de taarruzun ana kuvvetlerinin geçtiği güzergâhı temel almaktadır. Bu ana kuvvetlerin geçtiği hattın güney ve kuzey bölgelerindeki diğer ordu birliklerinin de hikâyeleri başlı başına birer kitap konusudur.

Biz en azından bu kısmını elimizden geldiğince düzenlemeye çalıştık. Dileriz bizden sonra başka araştırmacılar, yeni nesiller, bunun üzerine birçok araştırmaları ekleyerek Kurtuluş Savaşı'mızı daha bir anlaşılır, ulaşılır kılarlar.

Eğer bir gün insanlar, Afyon-İzmir hattında özel araçlarıyla gidip gelirken bayram, yaz, sömestr tatillerinde, hafta sonu gezmelerinde; bu rehberde bahsettiğimiz bilinmeyen yerlere giderlerse, bir yeri, bir olayı, bir şehit mezarını öğrenirlerse o isimsiz kahramanlardan birinin başında bir Fatıha okurlarsa bizim için tüm övgülerin, yorgunlukların ve ideallerin ötesinde olacaktır.

29 Ekim 2020

Çanakkale/Bayramiç/Pınarbaşı Köyü

1. Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi

Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi ayrı bir belge olmayıp Nutuk'un son sayfasındaki konuşmanın bitiş bölümüdür. Son sayfa, çok önemli vurgular ve anlamlar içeren bu hitabet kısmından önce iki paragrafa daha sahiptir. O paragraflar, Nutuk'un ve devamındaki Gençliğe Hitabe'nin de bir anlamda açıklamasıdır.

Bu paragraflarda;

“Uzun ve ayrıntılı sözlerim tarihe mal olmuş bir çağın öyküsüdür. Ulusum ve yarınki çocuklarımız için dikkat ve uyanıklık sağlayacak bazı noktaları belirtmişsem kendimi mutlu sayacağım. Bu *Söylev*'imle, varlığı sona ermiş sayılan bir milletin, bağımsızlığını nasıl kazandığını, bilim ve tekniğin son verilerine dayanan, çağdaş bir devleti nasıl kurduğunu anlatmaya çalıştım.”

“Bugün ulaştığımız sonuç, yüzyıllardır yaşanan ulusal yıkımların yarattığı uyanıklık ve bu sevgili yurdun her köşesini sulayan kanların karşılığıdır. Bu sonucu Türk gençliğinin koruyuculuğuna bırakıyorum.”

demektedir.

Ancak nedense hiçbir Gençliğe Hitabe'de bu iki paragrafa yer verilmez, anlatılmaz, araştırılmaz.

Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin, bu paragraflarla birlikte gösterildiği tek yer, Atatürk'ün 2-4 Eylül 1922 tarihleri arasında konakladığı ve karargâh olarak kullandığı, günümüzde de müze olarak varlığını sürdüren Uşak Atatürk Evi ve Etnografya Müzesi'dir.

Bu *Söylev*'in yazılma sebebi de ilginçtir. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra özellikle Mecliste Atatürk'e muhalefet gitgide büyümektedir. Kazanılan zaferin coşkusuna zarar vermemek için hataları, yanlışları ve yapılan düşmanlıkları önemsemeyen Atatürk, hızla gerçekleştirdiği devrimlerle ülkenin kalkınmasını sağlamaya çalışmaktadır. Ancak bu gidişten memnun olmayan ve her adımında engel çıkaran bir muhalefete de mücadele etmektedir. Özellikle Padişah ve tarikatlar üzerinden nemalananlar, Cumhuriyet ve laiklik sayesinde menfaatlerini halkın yönetimine terk etmeye başladıkça rahatsız olmaktadır.

Nihayetinde Millî Mücadele içinde yer alamamış veya başarısız olmuş veya etkisiz kaldığı halde rütbe isteyenler seslerini yükseltmeye başlar. Gazeteciler, yazarlar, araştırmacılar Kurtuluş Savaşı ile ilgili hatırlarını yazarken Ali İhsan Sabis Paşa başta olmak üzere birçok komutan da kendi anılarını kaleme alırlar. Özellikle Karabekir ve Ali İhsan paşalar anılarını gazetelerde yayımlamaya başlarlar. Sanki ülkeyi kendileri kurtarmışlardır, savaşı kendileri kazanmışlardır da Atatürk bu başarının üzerine oturmuş, onların haklarını yemiştir.

Bunun sebebi, savaş sonrasındaki terfilerde Atatürk'ün bizzat Batı Cephesi'nde bulunmayan komutanların terfilerini onaylamamasıdır. Karabekir Paşa Doğu'dadır. Ali İhsan Paşa da görevden alınmıştır. Yerine atanmak istenen Ali Fuat Paşa ve Refet Bey bu görevi kabul etmemişlerdir. Atatürk'ün adalet ve liyakat anlayışı budur.

Bu hatırat yayımları, sınırları aşmaya başlayınca Atatürk daha fazla dayanamamış ve müdahale etmiştir. Gazetelerdeki yayımları durdurmuş ardından da kendisi *Söylev*'i (*Nutuk*) yazmıştır. Bu *Söylev*'i de 15-20 Ekim 1927 yılında 6 gün ve 36,5 saat boyunca, CHP'nin İkinci Kurultayında bizzat kendisi okumuştur. Bu bir anlamda, ortalığa yalan yanlış bilgilerle zehirli tohumlar ekmeye çalışanların, o günlerde ne oldu, nasıl oldu, kim ne yaptı detaylarını bizzat yüzlerine tokat gibi vura vura anlatmasıdır.

Bu *Söylev*, öylesine muhteşem bir zekâ ürünüdür ki bir daha ne o dönemde ne de gelecekte hiç kimseye söyleyecek bir söz bırakmamıştır. Hatta *Nutuk*'ta adı kötü geçen birçok kişi ortalıktan kaybolmuştur. O zehirli anılarını da yıllarca gizlemiş, ancak Atatürk'ün ölümünden yıllarca sonra *-Nutuk* artık gençliğe unutturulduktan sonra- ortaya çıkarabilmişlerdir. *Nutuk*, o günlerde Atatürk'ü yıpratmak ve genç Cumhuriyetin kazanımlarına sekte vurmak isteyenlere en büyük cevap olmuştur. Günümüzde de "Yunanlılarla Kurtuluş Savaşı yapmadığımızı" iddia edenlere *Nutuk* hâlen en güzel cevaptır. Oysa *Nutuk* Türkiye'de en çok basılan ve satılan ama maalesef en az okunan kitaptır.